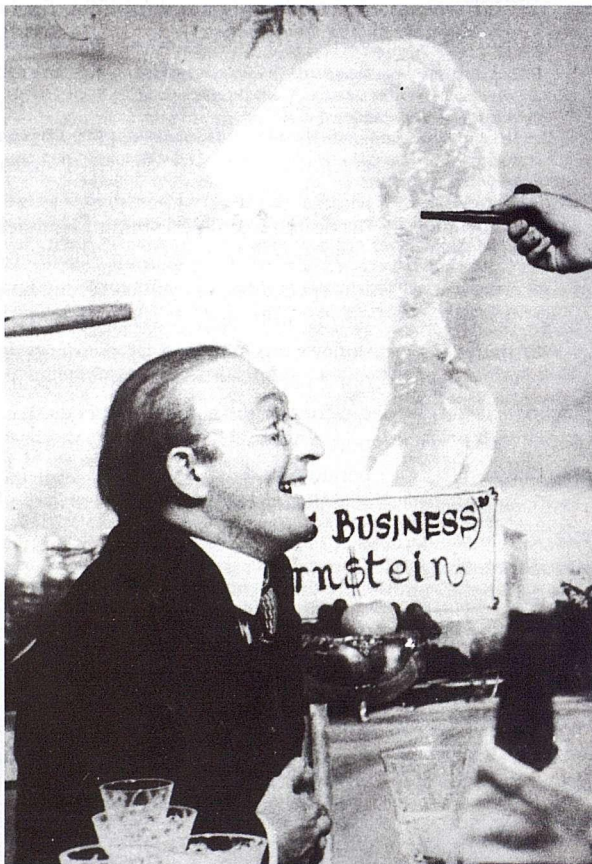

Eduardo Jordà

Everett Sloane era d'aquesta classe de persones a qui un no li agradaria trobar-se en un banc quan va a sol·licitar un crèdit, perquè tot d'una sabem que ens en quedarem sense, i que, a sobre, haurem de pagar per haver desgastat la cadira de braços i per haver usat la tinta d'un bolígraf que no ens pertanyia. Ni tan sols ens agradaria que posàs el nas dins ca nostra per inspeccionar una canonada o per repassar el comptador de gas. Qui sap el que Everett Sloane podria ser capaç de fer amb tot quant descobrí sobre nosaltres. No, a un paio com ell, valia més tenir-lo lluny. A diferència de Felix Bressart, a qui tots voldríem trobar-nos-el en un tràngol difícil, la prudència aconsellava no tenir tractes amb un individu que tengués aquest nas àvid, aquells ulls rapaços i aquests moviments bruscos de felí engabiat. Vèiem Everett Sloane a la pantalla, i tot d'una pensàvem que amollava una descàrrega elèctrica quan algú li donava la mà. Era petit, nerviós com una mangosta, prim, nerviüt. Pareixia un esparver que es passava la vida als arbres, a l'aguait d'un pressa i incapaç d'estar quiet. Tenia un nas tallat en un ullal de porc senglar, i uns ulls que podien mirar diferents llocs alhora, com els de les mosques. Els seus gestos eren els d'algú que tenia una caldera en ebullició en comptes de sistema nerviós. A vegades desprenia tanta energia que pareixia un llamp que transitòriament, i per raons que mai no arribarem a entendre, havia adoptat la forma d'ésser humà.

No se saben moltes coses dels inicis d'Everett Sloane, a part de les poques dades que se citen a les biografies. Va

néixer l'octubre de 1909 a Nova York. Sabem que va debutar a Broadway el 1935, als vint-i-cinc anys, o sigui, que s'ha de suposar que, abans del debut teatral, va exercir una llarga sèrie d'oficis inconnexos, en la línia de la tradició americana que aconsella als artistes conèixer bé la vida abans de representar-la en un llibre o damunt un

escenari. Imagín que Everett Sloane va ser comptable en un bar que servia alcohol clandestí (eren els temps de la prohibició); i tal vegada va ser també mànager de boxa, empleat d'una funerària, forner, ajudant de predicador i el paio que duia els comptes d'un respectable bordell per a banquers i fiscals de districte. No oblidem que eren els temps de la depressió del 29 i que un no podia ser molt exigent quant als treballs que acceptava. És segur que durant tots aquests anys freqüentàs els ambients teatrals, perquè el 1933 es va casar amb Luba Herman,

que també va ser actriu, de la qual no se'n va separar fins a la mort (cosa, per cert, bastant rara entre els actors). I també no hi ha cap dubte que Everett Sloane va demostrar el seu talent en només dos anys de treball teatral, perquè Orson Welles, el 1937, va integrar-lo a la plantilla del seu recent inaugurat Mercury Theater. Sloane va intervenir en la famós muntatge de *Juli Cèsar* de Shakespeare, en el qual Welles va idear un decorat de murs nus, ressaltats per una frondosa il·luminació que distorsionava els cosos dels actors. A partir d'aleshores, va passar a ser un dels actors més respectats del país.

El 1938, el Mercury Theater va participar en l'adaptació radiofònica de *La guerra de los mundos* que va fer Welles, i Sloane va tenir un paper en aquella impostura que va posar Amèrica damunt davall amb la suposada invasió dels marcians. Com que era un dels actors de confiança de Welles, aquest se'l va endur a Hollywood quan va ser contractat per la RKO pel que seria el projecte de *Ciudadano Kane* (1941). En aquest biografia novel·lada del magnat de la

premsa William Randolph Hearst, Everett Sloane va fer-hi una singular interpretació del comptable Walter Bernstein. En veure *Ciudadano Kane* és difícil saber si Everett Sloane és un comptable o una au rapaç —un aufrany, per exemple— que s'alimenta de llibres de comptabilitat i de factures ben sumades i repassades, sense treure's els maneguins negres i la visera que duïen aquells empleats diligents a qui molestava tota llum que no fos artificial. Un no sap si estimar el comptable Bernstein perquè els seus ulls guspiregen cada vegada que les

Marlene Dietrich: John, on has après tant sobre roba de dones?

John Lund: La meua mare vestia roba de dona.

Berlin-Occidente de Billy Wilder

Era petit, nerviós com una mangosta, prim, nerviüt. Pareixia un esparver que es passava la vida als arbres, a l'aguait d'un pressa i incapaç d'estar quiet. Tenia un nas tallat en un ullal de porc senglar, i uns ulls que podien mirar diferents llocs alhora, com els de les mosques.

xifres es disparen i va augmentant la fortuna del magnat, o si odiar-lo precisament per això, per transmetre d'una forma tan convincent l'atractiu del diner, encara que ell hagi de conformar-se amb el gaudi subsidiari de les xifres que no anaven destinades a les seves butxaques. En els millors moments de la pel·lícula, Sloane fa la impressió d'anar quadrant els balanços amb la voluptuositat resignada amb què un vell sàtir acaricia els braços d'una nina que mai no arribarà a veure créixer.

Welles degué quedar molt satisfet amb el paper d'Sloane, perquè el va tornar a cridar per a la seva tercera, i última, pel·lícula amb la RKO, *Estambul* (*Journey into fear*, 1942), que els estudis de Howard Hughes varen destrossar en imposar un muntatge diferent al desitjat per Welles. La pel·lícula va quedar tan irreconeixible que Welles va renunciar-ne a l'autoria a favor de Norman Foster. En aquesta pel·lícula, Sloane donava vida Kopeikin, que era un agent soviètic camuflat a bord d'un vaixell que solcava el Mar Negre. El guió d'*Estambul*

és tronat i inversemblant, però té magnífiques escenes portuàries i reproduceix molt bé la claustrofòbia d'un vaixell de càrrega que solca el Mar Negre amb un passatge format pels canals més selectes d'Orient i d'Occident. El millor de la interpretació d'Sloane és que no es limita a donar vida a un malvat, sinó que se les enginya per retratar la terbolesa emocional dels individus que se cerquen la vida en aquests llocs que poden a salnitre i a tota casta d'immundícies, sobretot d'ordre moral.

I és just que el seu millor paper fos el d'un milionari tortuós i turmentat, perquè si algú hagués pogut donar vida al financer Joan March, Everett Sloane n'hauria d'haver estat l'actor. El semblant físic amb March era sorprenent, i sospit que alhora hi havia entre els dos una certa semblança moral.

La millor interpretació d'Sloane va ser també amb Orson Welles, quan va fer de milionari a *La dama de Shanghai* (1948). I és just que el seu millor paper fos el d'un milionari tortuós i turmentat, perquè si algú hagués pogut donar vida al financer Joan March, Everett Sloane n'hau-

ria d'haver estat l'actor (la paraula financer és inexacta, ho sé, però s'han d'acceptar les convencions). El semblant físic amb March era sorprenent, i sospit que alhora hi havia entre els dos una certa semblança moral. A *La dama de Shanghai* és difícil saber si Everett Sloane és un milionari zelós i malèfic o si és un pertorbat que tenia estranys costums, entre els quals, navegar en iot i casar-se amb dones molt poc fiables i tenyides de ros. D'aquí que el milionari tolit de *La dama de Shanghai*, acostumat a Déu sap quins jocs de domini i humiliació amb la seva dona, sigui una de les seves millors caracteritzacions, per no dir la mi-

llor de la seva carrera. El que Sloane aconsegueix expressar, mentre somriu de forma mortífera o camina penosament amb les croses i s'escolta un esgarip que ens sembla funest, és tot el més pèrfid i el més negre que hi ha en ell – que potser fos molt. I així aconsegueix donar una dimensió terrorífica al personatge d'Arthur Bannister, qui pot comprar-ho tot, menys l'amor i el respecte de la dona que estima.

Pareix que Orson Welles era el director que va saber entendre's millor amb Sloane, perquè un cop Welles es va exiliar a Europa, oïat dels estudis de Hollywood, Sloane va tornar al teatre i va començar a actuar a la televisió. En els anys cinquanta, va fer bastants programes de teatre televisat, alternant amb pel·lícules que no estaven a l'alçada de la seva categoria. Per sort va actuar en diverses pel·lícules notables d'aquells anys, en les quals va poder demostrar uns recursos dramàtics i uns trets d'humanitat que no se li coneixien. Així, Sloane va ser el memorable mànager de boxa de Rocky Graziano a *Marcado por el odio* (Robert Wise, 1956). El mateix any va fer de compresiu doctor Gachet, una de les poques persones que varen entendre Van Gogh, a *El loco del pelo rojo* (Vincente Minnelli, 1956). El metge era viudo i pintor aficionat, i es va interessar de veritat per Van Gogh, a qui va acollir a Auvers-sur-Oise. Van Gogh deia del seu amic metge que era un persona tan malalta i malaventurada com ell mateix. Sloane, en el seu paper, va saber transmetre el desempament del doctor, alhora que el presentava com un d'aquests homes que ho havien vist tot en la vida i quasi tot ho disculpaven, menys la crueltat i l'estúpidesa. Però el millor del seu paper és que va saber captar molt bé l'expressió de llunyana malenconia, amb aquesta mirada aquosa de qui ha dit adéu a tot el millor de la vida,

que veim en el retrat que va pintar Van Gogh del doctor Gachet. Quatre anys més tard, Sloane va tornar a actuar en un d'aquests cabalosos melodrames de Minnelli. Va ser a *Con el llegó el escándalo* (1960), en què va fer-hi un paper curt, però enlluernador, en què feia d'un comovedor pare enganyat.

En els últims anys de la seva carrera, Sloane no va trobar ningú que sabés aprofitar el seu talent. Va actuar en dues pel·lícules de Jerry Lewis: *Jerry Calamidad* (1964) i *Caso clínico en la clínica* (1964), però la comèdia tronada no era el millor mitjà per lluir-se. Sloane necessitava personatges més complexos, més rics en experiències, més contradictoris i més difícils de definir, perquè era un d'aquests homes que coneixien bé les galeries subterrànies de la condició humana. En els primers seixanta, quan Sloane es trobava en el millor de la seva carrera, va haver d'actuar en episodis televisius de *Bonanza* i *El virginiano*, de *Perry Mason* i de *Viaje al fondo del mar*, entre molts altres papers fugaçs de vaquer o d'assassí o d'espia de l'est. El 1965 va fer el seu darrer paper: va ser el contramestre en un "pèplum" per a televisió: *Hércules y la princesa de Troya*. Sloane era relativament jove –tenia 55 anys–, però ja estava tan desgastat com una llegenda homèrica, i el seu rostre estellós pareixia la costa abrupta d'una illa grega. Quan va arribar l'estiu, els metges li varen dir que corria el risc de quedar-se cec, i Sloane no va voler acceptar-ho. ¿Què en seria, d'ell, sense uns ulls que podien mirar diversos llocs alhora, com els de les mosques? L'agost de 1965 es va prendre uns quants flascons de barbitúrics –com Cesare Pavese, com Marilyn Monroe, com Judy Garland– i va morir en un hospital de Los Angeles, i així va acabar la vida d'aquell home del nas àvid, els ulls rapaçs i els moviments bruscos d'un felí engabiati. ■